

Ατελής Ενότητα

Με τις προσδοκίες να έχουν τεθεί επικίνδυνα υψηλά, η σύνοδος του NATO τον περασμένο μήνα στο Βίλνιους δεν θα μπορούσε παρά να απογοητεύσει. Η Ουκρανία και ορισμένοι από τους πλέον ακραιφνείς υποστηρικτές της θεωρούσαν ότι η απαστράπτουσα εικόνα της ένταξης θα μπορούσε επιτέλους να υλοποιηθεί. Η μεγαλεπίβολη γλώσσα που χρησιμοποιούνταν για να περιγραφεί το γεγονός –«η πιο σημαντική συνάντηση για τη συμμαχία στη νεότερη ιστορία», «οι πιο πλήρεις αμυντικοί σχεδιασμοί από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου»– αποτύπωνε μαξιμαλιστικές προσδοκίες. Αποτιμώντας την τρέχουσα σύγκρουση στην Ευρώπη, αρχηγοί κρατών ανέσυραν τους παγκοσμίους πολέμους του 20ού αιώνα: μία μάχη για την ήπειρο, για τη Δύση, για την ίδια τη δημοκρατία. Αλλά πίσω από τις ευδιάθετες χαρούμενες φωτογραφήσεις και τις αυτάρεσκες δηλώσεις βρισκόταν ένα αναπόφευκτο γεγονός: το NATO είναι προετοιμασμένο να εμπλακεί μόνο σε μία περιορισμένη, συγκρατημένη πολεμική προσπάθεια. Αυτό το κενό μεταξύ ρητορείας και πραγματικότητας μέχρι στιγμής έχει αποδειχθεί βιώσιμο. Αλλά θα μπορέσει να παραμείνει έτσι, όσο οι ρωσικές και οι ουκρανικές δυνάμεις έχουν περιπέσει σε μια τελματώδη κατάσταση και όσο οξύνονται οι διαφορές εντός της, υποθετικά μιλώντας, ενωμένης Δύσης;

Για τους υποστηρικτές της διεύρυνσης του NATO, η σύνοδος φαινόταν ότι ξεκινούσε με έναν όμορφο τόνο. Την παραμονή της, ανακοινώθηκε ότι η Τουρκία συμφώνησε επιτέλους να στηρίξει την ένταξη της Σουηδίας, την οποία μέχρι τότε εμπόδιζε λόγω της υποτιθέμενης υποστήριξης της δεύτερης στην «κουρδική τρομοκρατία». Τα νέα ακολούθησαν οι αναμενόμενοι πανηγυρισμοί ενώ φαίνονταν ότι κάτι καλό θα έβγαινε για το Κίεβο. Ωστόσο, στις 11 Ιουλίου φαινόταν ότι ο Ερντογάν θα άλλαζε πορεία, εκδίδοντας μια «αποσαφήνιση» η οποία δήλωνε ότι η κυβέρνησή του θα έπρεπε να επανεξετάσει την εφαρμογή της νομοθεσίας περί τρομοκρατίας της Σουηδίας πριν λάβει κάποια τελική απόφαση, η οποία θα έπρεπε να περιμένει μέχρι την επόμενη συνεδρίαση του τουρκικού κοινοβουλίου τον Οκτώβριο. Τις ημέρες πριν από τη σύνοδο, ο Μπάιντεν προσπάθησε να συνδέσει την αποδοχή από την Τουρκία των πολυαναμενόμενων F-16 με την αποδοχή μιας συμφωνίας η οποία θα απαντούσε στις ενστάσεις για την ένταξη της Σουηδίας. Όμως και αυτό θα χρειαζόταν την έγκριση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής των Αντιπροσώπων και της Επιτροπής Διεθνών Σχέσεων της Γερουσίας, οι οποίες δεν φαίνονται άμεσα στον ορίζοντα. Στο μεταξύ, ο Ερντογάν άρχισε να μιλά για την προοπτική της επαναφοράς των, εδώ και χρόνια παγωμένων, σχεδίων για την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: «Ελάτε πρώτα να ανοίξετε τον δρόμο για την Τουρκία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και μετά θα ανοίξουμε τον δρόμο για τη Σουηδία όπως κάναμε για τη Φινλανδία». Ορισμένοι σιγοψιθυρίζουν ότι είναι πιθανό να οριστεί ο υποψήφιος της Τουρκίας σε θέση-

κλειδί του NATO για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, ως μια απάντηση την οποία θα σηματοδοτούσε το γεγονός ότι οι ανησυχίες της σχετικά με την «τρομοκρατία» λαμβάνονται σοβαρά υπόψη.

Τα κράτη-μέλη έχουν ήδη ξεκαθαρίσει την πρόθεσή τους να κάνουν ένα βήμα πίσω ώστε να ικανοποιήσουν τον Ερντογάν. Στις 6 Ιουλίου, ένα σουηδικό δικαστήριο έλαβε την άνευ προηγουμένου απόφαση να καταδικάσει ένα μέλος του Κόμματος Εργατών του Κουρδιστάν (PKK). Θα εκτίσει φυλάκιση διάρκειας 4,5 χρόνων στη Σουηδία προτού εκδοθεί στην Τουρκία. Εντός της πολυάριθμης σουηδο-κουρδικής διασποράς, η υπόθεση θεωρήθηκε ευρέως ως πολιτική ατιμία: άλλη μία ανθρωποθυσία στον βωμό του NATO. Η φαινομενικά ισχυρή πρόθεση για ικανοποίηση της αυταρχικής Τουρκίας είναι, φυσικά, δύσκολο να συμβιβαστεί με την παρουσίαση της σημερινής σύγκρουσης με τη Ρωσία ως μία πολιτισμική διαμάχη μεταξύ μίας πεφωτισμένης ομάδας δυτικών δημοκρατιών και του ανατολίτικου δεσποτισμού του Πούτιν. Η Στρατηγική Αντίληψη του NATO το 2022, η οποία παρουσιάστηκε στη Μαδρίτη, αναφέρει ότι «αυταρχικοί παράγοντες δοκιμάζουν τα συμφέροντά μας, τις αξίες μας και τον δημοκρατικό τρόπο ζωής», όμως αυτό αναφέρεται μόνο στους αυταρχικούς εκτός του NATO και όχι σε αυτούς εντός του. Απομένει να φανεί αν η Ατλαντική Συμμαχία μπορεί να διατηρήσει τη σημερινή της δημοφιλή την ώρα που εγκαταλείπει κάθε πρόσχημα περί «κοινών αξιών». Το 2014, μία έκθεση του Νορβηγικού Κέντρου για την Ακεραιότητα στον Αμυντικό Τομέα προειδοποιούσε ότι «αν το NATO δεν αντιμετωπιστεί ως μια κοινωνία αξιών, η δημόσια υποστήριξη και η αλληλεγγύη μπορούν να υπονομευθούν εύκολα».

Όμως, η πιο δραματική απογοήτευση της συνόδου του Βίλνιους ήταν η είδηση ότι η Ουκρανία δεν θα λάμβανε χρονοδιάγραμμα για την πιθανή ένταξή της. Οι ΗΠΑ και η Γερμανία ήταν κάθετα αντίθετες στην ιδέα, πράγμα που σημαίνει ότι δεν υπήρξε ποτέ ως σοβαρό ενδεχόμενο. Όμως αυτό αντιμετωπιζόταν ως τέτοιο από τα ΜΜΕ, τα οποία εκτόξευσαν τις προσδοκίες σε δυσθεώρητα ύψη, πράγμα που αναπαράχθηκε και από τον Ζελένσκι. Αντί να προταθεί ένας οδικός χάρτης για την ένταξη, η συμμαχία ενέκρινε ένα «πακέτο τριών σημείων ώστε η Ουκρανία να έρθει πιο κοντά στο NATO», συμπεριλαμβανομένου ενός «πολυετούς προγράμματος υποστήριξης ώστε να διευκολυνθεί η μετάβαση των Ουκρανικών Ενόπλων Δυνάμεων από τα επίπεδα της σοβιετικής περιόδου στα επίπεδα του NATO», τη δημιουργία ενός νέου Συμβουλίου NATO-Ουκρανίας (στο οποίο η Ουκρανία και το NATO θα συζητούσαν «επί ίσοις όροις») και η εκ νέου επιβεβαίωση ότι η Ουκρανία κάποια στιγμή θα ενταχθεί στο NATO σε συνδυασμό με την αναίρεση της υποχρέωσης σχετικά με το Σχέδιο Δράσης Ένταξης (Membership Action Plan-MAP). Το δελτίο τύπου του NATO δηλώνει ότι «θα είμαστε σε θέση να αποστείλουμε πρόσκληση προς την Ουκρανία να ενταχθεί στη Συμμαχία όταν συμφωνήσουν οι σύμμαχοι και ικανοποιηθούν οι συνθήκες». Φυσικά δεν υπάρχει καμία εξήγηση για το ποιες μπορεί να είναι αυτές οι συνθήκες. Αυτό που τελικά δόθηκε στην Ουκρανία προσιδιάζει το λεγόμενο «μοντέλο του Ισραήλ»: ένας συνδυασμός «πωλήσεων όπλων, δεσμεύσεων ασφαλείας και στρατιωτικής εκπαίδευσης». Για τους επικριτές, αυτή ήταν απλώς μία ανειλικρινής προσπάθεια να διασκεδαστούν οι εντυπώσεις σχετικά με την παροχή όπλων. Όπως το θέτει ο θεωρητικός των διεθνών σχέσεων, Πάτρικ Πόρτερ: «Αυτό που λέει το NATO στην Ουκρανία είναι “θεωρούμε ότι είστε

άξιοι να πολεμήσουμε για εσάς κάποια στιγμή στο μέλλον αλλά δεν θεωρούμε ότι είστε άξιοι να πολεμήσουμε για εσάς τώρα, όταν έχετε δεχτεί εισβολή”».

Η παροχή όπλων και εξοπλισμού αυξάνεται σταδιακά αλλά είναι ακόμα περιορισμένη. Η Ουκρανία επιθυμεί για πολύ καιρό F-16 από τις ΗΠΑ αλλά δύο μήνες αφότου ο Μπάιντεν τάχθηκε υπέρ της εκπαίδευσης Ουκρανών πιλότων για τη χρήση των αεροσκαφών δεν έχει εγκρίνει ακόμα την παράδοση εγχειριδίων και προσομοιωτών πτήσης. Ούτε, όμως, οι Ευρωπαίοι έχουν διατυπώσει ένα τελικό σχέδιο εκπαίδευσης. Αυτή η αποσπασματική προσέγγιση, μέσω της οποίας η Ουκρανία δέχεται μία σταθερή παροχή όπλων τα οποία, όμως, δεν μπορούν να κάνουν κάποια ουσιαστική διαφορά στο πεδίο της μάχης, την ώρα που οι ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις απορρίπτονται κατηγορηματικά, απλώς διαβεβαιώνουν ότι ο πόλεμος θα συνεχιστεί επ' αόριστον. Όσο συνεχίζεται αυτό, χωρίς να υπάρχει κάποια ιδιαίτερη εξέλιξη από κάποια πλευρά, η Δύση θα δυσκολευτεί ακόμα περισσότερο να συμβιβάσει τη φιλοπόλεμη ρητορική της με τις διστακτικές δράσεις της.

Το Βίλνιους στοιχειώθηκε από τα φαντάσματα των παλαιότερων συνόδων. Συνήθως οι ΗΠΑ ενημερώνουν τους συμμάχους τους σχετικά με τους στόχους τους περίπου τρεις με τέσσερις μήνες πριν τη σύνοδο. Όμως στη σύνοδο του 2008 στο Βουκουρέστι, ο Μπους ανακοίνωσε απρόσμενα ότι θα πρέπει να δοθούν υποσχέσεις στην Ουκρανία και στη Γεωργία για την ένταξή τους στο NATO κάποια στιγμή στο μέλλον, με τις ΗΠΑ να πιέζουν προς την ένταξη των δύο χωρών στο Σχέδιο Δράσης Ένταξης. Κάποιοι πιο σκεπτικιστές παρατηρητές σημείωσαν ότι αυτό ήταν το χειρότερο δυνατό μήνυμα: ήταν αρκετό ώστε να προκληθεί η Ρωσία αλλά όχι αρκετό για να προληφθεί η απάντησή της. Φέτος, φαίνεται ότι επιβεβαιώνονται οι ανησυχίες ότι το Βίλνιους θα ήταν κάτι παραπάνω από ένα «Βουκουρέστι 2.0»: το NATO δεσμεύτηκε αποτελεσματικά να εντείνει τον πόλεμο χωρίς να βιάζεται ως προς την κατάληξή του.

Ξεσπώντας μέσω του Twitter, ο Βολοντίμιρ Ζελένσκι έγραψε ότι «είναι άνευ προηγουμένου και παράλογο το γεγονός ότι δεν ορίστηκε ένα χρονικό περιθώριο ούτε για την πρόσκληση ούτε για την ένταξη της Ουκρανίας». Τα σχόλιά του αντικατοπτρίζουν ένα παράξενο χαρακτηριστικό του σημερινού ατλαντικού μπλοκ εξουσίας. Η αμερικανική ηγεμονία έχει ανανεωθεί υπό μία έννοια από τη ρωσική εισβολή, με την προεδρία Μπάιντεν να εμπλέκει τους Ευρωπαίους αξιωματούχους σε μία διαρκή σύγκρουση. Ωστόσο, το ηγεμονικό όραμα των ΗΠΑ και η γεωπολιτική τους οξύνοια υστερούν ακόμα κατά πολύ. Διακηρύξεις περί «άνευ προηγουμένου ενότητας της Δύσης» μπορεί να φαίνονταν αξιόπιστες στην πρώτη χρονιά του πολέμου αλλά είναι δύσκολο να αγνοηθούν οι ρωγμές. Όπως και ο Μπους κατά το παρελθόν, έτσι και η γεωστρατηγική του Μπάιντεν φανερώνει λανθάνουσες διαιρέσεις εντός της στρατιωτικής συμμαχίας.

Φυσικά, για πολλούς εντός του συστήματος ασφαλείας των ΗΠΑ, οι εξελίξεις στην Ουκρανία είναι μία όχι και τόσο βοηθητική απόσπαση προσοχής από το ακόμα πιο πιεστικό ζήτημα της ανόδου της Κίνας. Στη Στρατηγική Αντίληψη του 2022 η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας χαρακτηρίστηκε ως μία «συστημική πρόκληση». Το δελτίο τύπου εκείνης της χρονιάς επανέλαβε αυτή τη ρητορική: «Οι διακηρυγμένοι στόχοι και οι καταναγκαστικές πολιτικές της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας

αποτελούν πρόκληση για τα συμφέροντα, την ασφάλεια και τις αξίες μας», όπως ανέφερε. Τα κράτη «Α4» - η Νότια Κορέα, η Ιαπωνία, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία - είναι ένα νέο χαρακτηριστικό στη σύνοδο, ενώ τον Ιούνιο αεροσκάφη από την Ιαπωνική Αεροπορία έλαβαν μέρος στη «μεγαλύτερη εναέρια άσκηση του NATO από την ίδρυσή του». Από τη συνάντηση του Βίλνιους προέκυψε και το «Πρόγραμμα Εξατομικευμένα Διαμορφωμένης Συνεργασίας μεταξύ του NATO και της Ιαπωνίας για το 2023-2026», η οποία προβλέπει την ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ της Ιαπωνίας και του NATO σε μια σειρά από «ζητήματα προτεραιότητας» συμπεριλαμβανομένων της ψηφιακής άμυνας, των ανερχόμενων και ταραχοποιών τεχνολογιών και της ασφάλειας του διαστήματος. Παρ' όλα αυτά, τα σχέδια του NATO να ανοίξει ένα γραφείο διασύνδεσης στην Ιαπωνία μπήκαν στο ράφι νωρίτερα το καλοκαίρι ύστερα από πιέσεις από κράτη-μέλη, με τον Εμμανουέλ Μακρόν να τα περιγράφει ως «ένα μεγάλο λάθος». Απ' ό,τι φαίνεται, ορισμένα κράτη τα οποία ακολουθούν τις ΗΠΑ όσον αφορά την Ουκρανία, διστάζουν να κάνουν το ίδιο όσον αφορά την Κίνα. Η Κεντρική και η Ανατολική Ευρώπη παραμένουν φιλοπόλεμες, όμως ένα μεγάλο μέρος της Δυτικής Ευρώπης, υπό τον φόβο του οικονομικού αντίκτυπου της «αποσύνδεσης» από την Κίνα έχει, αντιθέτως, επιδιώξει μία πιο ήπια πολιτική «περιορισμού του ρίσκου».

Αν μη τι άλλο, τότε, το Βίλνιους σήκωσε το πέπλο της ενότητας της Δύσης που επιβλήθηκε τον Φεβρουάριο του 2022. Η όποια σύμπλευση υπάρχει μόνο σε ένα βασικό επίπεδο: οι σύμμαχοι είναι ενωμένοι στην αντίθεσή τους στην εισβολή της Ρωσίας αλλά πέραν αυτής υπάρχουν πολλά σημεία ανταγωνισμού, τα οποία αποκρύπτονται από τη συνεχόμενη κάλυψη του Τύπου ή την αυτάρεσκη ρητορική. Στην Ατλαντικιστική φούσκα ενημέρωσης, η Ουκρανία βρίσκεται πάντα κοντά σε μια σημαντική επιτυχία, η ανακατάληψη της Κριμαίας είναι πάντα επικείμενη και η νίκη είναι κοντά. Στην πραγματικότητα, όμως, το NATO ενδιαφέρεται περισσότερο να κερδίσει έναν επικοινωνιακό πόλεμο παρά έναν πραγματικό.

Μετάφραση του Θόδωρη Τσαβέα από το Sidocar. Το κείμενο δημοσιεύθηκε πρώτη φορά [εδώ](#)